

TÜRKİYE’NİN SURİYE’DE MUHTEMEL ASKERÎ HAREKÂTINA KARŞI AKTÖRLERİN TUTUMU

HAMZA HAŞIL

GİRİŞ

Suriye'deki iç savaş bölgesel ve uluslararası etkiler yaratmış olmasına rağmen en fazla komşu ülkelere yayılma etkisi göstermiştir. Suriye ile en uzun kara sınırına sahip olan ülke konumundaki Türkiye, güney komşusunun içinde bulunduğu karmaşadan en fazla etkilenen ülke olmuştur. 2011'den itibaren devam eden sa-

vaş ve istikrarsızlık durumu milyonlarca insanın ülke dışına kaçmasına sebep olurken milyonlarcasının da ülke içinde göç etmesini berberinde getirmiştir. Göç yönünün özellikle bölgenin en istikrarlı ülkesi olan ve Avrupa ülkeleri ile sınırı bulunan Türkiye'ye doğru olması Türkiye'nin güney sınırlarında büyük bir nüfus hareketliliğinin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu sosyal hareketlilik dolayısıyla, demografi, güvenlik, iktisadi ve idari yapı

Cumhurbaşkanı
Erdoğan'ın
1 Haziran'da yaptığı
açıklamaya göre
harekâtın ilk hedefi
Tel Rıfat ve Münbiç
olacak fakat harekât
bu bölgelerle sınırlı
kalmayıp Türkiye
sınırı boyunca
daha önce verilen
taahhütler yerine
getirilinceye kadar
devam edecektir.

yönünden Suriye'nin kuzeyinde savaş öncesi döneme göre çok farklı dinamikler oluşmaya başlamıştır. Özellikle IŞİD ve YPG gibi devlet dışı aktörlerin buradaki güç boşluğundan yararlanarak bölgede alan hâkimiyeti sağlamaya çalışmaları Suriye'nin kuzeyini sivil yaşam için elverişsiz hâle getirmiştir.

Suriye'nin kuzeyindeki kaos ortamını bertaraf etmek ve bu bölgeden ulusal güvenliğine yönelen tehditleri kaynağında yok etmek isteyen Türkiye 2016'dan itibaren Suriye'nin kuzeyine dönük sınırlı askerî operasyonlar düzenlemiştir. Bu operasyonlarda Türkiye'nin en temel önceliği sınırları boyunca en az 30 km güvenli bir hat oluşturarak buradan kendisine yönelebilecek tehditlerin önüne geçmek olmuştur. Türkiye, güvenlik endişelerinden kaynaklı bu politikasını sahadaki muhataplarına anlatmasına rağmen talepleri tatmin edici düzeyde karşılık görmemiştir. Özellikle Barış Pınarı Harekâtı ile bu politikasında kararlı olduğunu gösteren Türkiye, ABD ve Rusya ile bir dizi anlaşma imzalayarak sınırları boyunca istikrarı engelleyen terör oluşumlarının en az 30 km güneye çekilmesi noktasında mutabakat yapmıştır. Fakat aradan geçen süreye rağmen SDG çatı yapılanması altında hareket eden YPG terör örgütü, Barış

Pınarı Harekâtı sonrası yapılan taahhütlere uymayarak bulunduğu bölgelerden çekilmemiş ve Türkiye'nin oluşturduğu güvenli bölgeleri istikrarsızlaştırma faaliyetleri yürütmüştür. Bu duruma diplomatik çözümler aramaya devam eden Türkiye, diplomatik kanalların etkisiz kalmaya başladığını gördükten sonra askerî bir operasyonun hazırlıklarına başlamıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 1 Haziran'da yaptığı açıklamaya göre harekâtın ilk hedefi Tel Rıfat ve Münbiç olacak fakat harekât bu bölgelerle sınırlı kalmayıp Türkiye sınırı boyunca daha önce verilen taahhütler yerine getirilinceye kadar devam edecektir. Türkiye, Suriye'nin kuzeyindeki istikrarsızlığa diplomatik çözümler bulmakta zorlanmış olsa da askerî seçeneğin masaya gelmesinden sonra operasyonun olumsuz etkilerini minimize etmek için Suriye'deki bölgesel ve küresel muhatapları ile diplomatik kanalları açık tutmaya özen göstermiştir. Suriye krizine müdahil olan aktörlerin Türkiye'nin muhtemel askerî operasyonuna karşı nasıl bir tutum izleyecekleri, operasyonun başarılı bir şekilde tamamlanabilmesi için olduğu kadar operasyon sonrasında bölgede istikrarın hızla kurulabilmesi açısından da önem taşımaktadır.

NATO ülkelerinin dışişleri bakanları toplantısı.

ABD'DEN SARI IŞIK

Suriye'nin kuzeyindeki istikrarsızlık Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından doğrudan tehdit oluşturduğu için Ankara'nın bu bölgeyi terör unsurlarından arındırma noktasındaki nihai hedefi ABD dâhil Suriye'deki hiçbir aktör için sır değildir. Sınırlarında oluşan bu terör tehdidine karşı hassasiyetlerini sahadaki muhataplarına anlatabilmek için Türkiye'nin birçok diplomatik girişimde bulunduğu ve konuyla ilgili şeffaf bir politika izlediği söylenebilir. Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 1 Haziran'da yapmış olduğu açıklama malumun ilamı şeklinde yorumlanabilir. Muhtemel operasyon bölgelerinden birinin Münbiç olarak açıklanması ABD'nin bu operasyona karşı tutumunun ne olacağını daha önemli hâle getirmiştir. Nite-

kim Münbiç, 2018-2019 yılları arasında Ankara-Washington görüşmelerinin merkezindeki konulardan biri olmuştur. Üst düzey ikili görüşmeler ve heyetler arası görüşmelere rağmen Washington yönetimi Ankara'nın endişelerini giderecek bir adım atmamıştır. Türkiye, Münbiç'in terörden arındırılması için ABD'ye birçok seçenek sunmuştur. Özellikle Haziran 2018'den itibaren yürürlüğe girmesi beklenen üç aşamalı çözüm planı sonrası diplomatik ilişkilerin seyrini görmek oldukça önemlidir. Bu plana göre, YPG'nin bir ay içinde Münbiç'i terk edeceği, örgütün çekilmesinden sonra Türk ve Amerikan askerlerinin ilçede denetime başlayacağı ve son olarak Münbiç'te yerel unsurlardan oluşan bir idarenin kurulacağı konuşulmuştur. Bu noktada bazı somut adımlar da atılmıştır. 18 Haziran 2018'de Genelkurmay Başkanlığının

ABD Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Barbara Leaf ise Türkiye'yi muhtemel Suriye operasyonundan vazgeçirmek için ellerinden gelen çabayı gösterdiklerini ifade ederek, ABD istiyor diye Ankara'nın bu operasyondan vazgeçeceğini düşünmediğini belirtmiştir.

sosyal medya hesabından yapılan paylaşımda, "Daha önce mutabık kalınmış Münbiç yol haritası ve güvenlik prensipleri doğrultusunda, Fırat Kalkanı Harekât alanı ile Münbiç arasında kalan hatta TSK ve ABD Silahlı Kuvvetleri unsurlarınca bugünden itibaren bağımsız devriye faaliyetlerine başlanmıştır" bilgilerine yer verilmiştir. Taraflar arasındaki ilk ortak devriye ise Kasım 2018'de gerçekleşmiştir.¹ Fakat, orta ve uzun vadede ABD, NATO müttefikleri olan Türkiye'nin ulusal güvenlik endişelerini dikkate almayı sürdürmek yerine YPG'nin Münbiç'teki varlığını devam ettirmesine olanak tanıyan bir politika izlemiştir. Nitekim, Barış Pınarı Harekâtı sonrasında buradaki askerî üslerinden çekilen ABD, bu bölgeyi Türkiye yerine Rusya'ya terk ederek YPG'nin Münbiç'teki varlığına dolaylı olarak göz yumduğunu bir kez daha göstermiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Mayıs 2022'den itibaren Suriye'ye yönelik yeni bir operasyon sinyali vermesinin ardından, Washington tarafından gelen ilk tepkiler Münbiç konusunda ABD'nin 2019 sonuna kadar sürdürdüğü stratejinin bir devamı niteliğinde olmuştur. ABD Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, 26 Mayıs'ta

yaptığı açıklamada operasyon konusuyla ilgili Türkiye ile koordinasyon içerisinde olduklarını belirtse de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 1 Haziran'daki açıklamalarından hemen sonra ABD Dışışleri Bakanı Antony Blinken Türkiye'yi 2019 yılında ABD ile varılan mutabakatta belirlenen ateşkes hatlarına riayet etmeye çağırması ve olası bir operasyonla ilgili olarak "Bu, karşı olacağımız bir şeydir. Endişemiz, yeni herhangi bir askerî operasyonun bölgedeki istikrarı zayıflatması, kötü niyetli aktörlere istikrarsızlıktan yararlanma fırsatı yaratmasıdır"² diye konuşmuştur. Konuyla ilgili ABD'den gelen bir diğer dikkat çekici açıklama ise Senato ve Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komite başkanlarının açıklamaları olmuştur. Yapılan yazılı açıklamada, Türkiye'nin olası operasyonundan endişe duyulduğu belirtilmiş ve Türkiye'nin önceki operasyonları referans verilerek bu operasyonun bölge istikrarı açısından yıkıcı etkileri olacağı iddia edilmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin başlatacağı harekâtın IŞİD'e karşı yapılan operasyonları aksatacağı da ileri sürülen iddialar arasında olmuştur. ABD Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Barbara Leaf ise Türkiye'yi muhtemel Suriye operas-

¹ ABD ve Türkiye Menbiç'te Ortak Devriyeye Başladı, *Euronews*, 1 Ekim 2018.

² Turkey Says Syria Military Operation to Target Tal Rifaat, Manbij, *Aljazeera*, 1 June 2022.

yonundan vazgeçirmek için ellerinden gelen çabayı gösterdiklerini ifade ederek, ABD istiyor diye Ankara'nın bu operasyondan vazgececeğini düşünmediğini belirtmiştir.

Türkiye'nin Suriye'ye yönelik muhtemel operasyonu ile ilgili Washington'dan şu ana kadar yapılan açıklamalarda böyle bir operasyondan duyulacak hoşnutsuzluk belirtilse de Türkiye'ye karşı bir tehdit dili kullanılmamıştır. Ayrıca, Ankara'nın operasyon konusundaki kararlı tutumuna vurgu yapılmıştır. Bu durum, ABD'nin operasyona doğrudan yeşil ışık yaktığı şeklinde yorumlanamayacak olsa da ABD'den sert bir tepki gelmeyeceğinin de göstergesi olmuştur.

MOSKOVA'DAN ZORUNLU TERCİH

Suriye krizinde farklı yerel aktörleri destekleyen Türkiye ve Rusya, bugüne kadar askerî ve politik olarak birçok kez karşı karşıya gelme noktasına yaklaşmış olsa da Ankara ve Moskova arasındaki diplomatik kanallar hep açık tutulmuştur. Bu durum, ikili ilişkilerde askerî hamlelerden ziyade diplomatik çözüm anlayışının öne çıkmasını beraberine getirmiş ve böylece birçok potansiyel kriz alanı sıcak çatışmaya dönüşmeden engellenebilmiştir. Karşılıklı anlayış ve diyalog çerçevesinde ilerleyen Türk-Rus ilişkilerinin Suriye'nin kuzeyine yapılması planlanan operasyonla ilgili de genel hatlarıyla benzer seyrini sürdürdüğü söylenebilir.

Türkiye'nin operasyon başlatacağını açık bir şekilde dile getirmesinden sonra ABD gibi Rusya'dan da yanıt gelmiştir. Konuyla ilgili ilk resmî açıklamayı yapan Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zaharova, Ankara'ya operasyon yapmaktan kaçınma çağrısında bulunmuş ve Şam yönetiminin

onayı olmadan yapılacak bir operasyonun Suriye'deki gerilimi artıracığına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte Zaharova, Türkiye'nin sınır bölgesindeki ulusal güvenliğiyle ilgili endişelerini anladıklarını sözlerine eklemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Putin arasında 30 Mayıs'ta bir telefon görüşmesi gerçekleştirilmiş olsa da iki ülke arasında konuyla ilgili kurulan ilk resmî temas, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un 8 Haziran'da Ankara'ya gerçekleştirdiği ziyaretle olmuştur. Bu ziyaret, uluslararası kamuoyu tarafından dünyadaki buğday krizine yönelik bir çözüm arayışı olarak değerlendirilse de Türkiye açısından Suriye dosyasının görüşülecek olması yönüyle daha çok önem kazanmıştır. Nitekim, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile 8 Haziran'da ortak basın toplantısı yapan Lavrov, "ABD, gayrimeşru şekilde orada bir örgütü besliyor ve biz buradaki hassasiyetlerinizi anlıyoruz"³ ifadelerini kullanarak Türkiye'nin bölgedeki tehditlerle ilgili hassasiyetlerini anladıklarını belirtmiştir. Suriye konusu ile ilgili Rusya'dan bir diğer üst düzey açıklama Putin'in Suriye Özel Temsilcisi Aleksandr Lavrentyev tarafından 14-16 Haziran tarihleri arasında Kazakistan'ın Başkenti Nur Sultan'da gerçekleşen 18. Astana görüşmelerinde yapılmıştır. Lavrentyev, Türkiye'nin Suriye kaynaklı millî güvenlik sorunu ile ilgili "Bu sorun ancak Suriye hükümet güçlerinin sınıra yakın bölgelerinde tam kontrolü ele almasıyla çözülebilir, bunu henüz görmedik. Orada hâlen Kürt unsurlar mevcut" ifadelerini kullanmıştır. Lavrentyev'in bu açıklamaları Lavrov'un 8 Nisan'daki açıklamaları ile aynı noktaya temas etmektedir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye-Suriye sınırı boyunca önemli bir alanı kontrol eden ve ABD tarafından gayrimeşru

³ Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov: Türk Dostlarımızın Çabalarına Büyük Önem Atfetmekteyiz, *Anadolu Ajansı*, 8 Haziran 2022.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Soçi'de.

bir şekilde desteklenen Suriye Demokratik Güçleri (SDG) çatı yapılanması altındaki YPG'nin bu bölgelerden çekilmesi gerektiği Rus diplomatlar tarafından ısrarla dile getirilmektedir. Bu yaklaşımın altında yatan en önemli sebep SDG'nin güneye çekilmesi ile buradaki boşluğu Rusya destekli rejim unsurlarının dolduracak olmasıdır. Dolayısıyla, ABD'nin Suriye'deki nüfuzu azalırken Rusya'nın nüfuzu artmış olacaktır. Rusya'nın bu yaklaşımı kendi menfaatleri doğrultusunda pragmatik bir yaklaşım olsa da bu yaklaşımın Türkiye'nin Suriye'ye yeni bir operasyon planına da olumlu yansımaları olmuştur. Nitekim, Rusya'nın bu tavrı Türkiye'nin Suriye'de yapacağı sınırlı bir operasyona yeşil ışık ola-

rak değerlendirilebilir. Türkiye'nin muhtemel operasyonuna derinlik kazandırmasını ise istemeyen Rusya, Türkiye sınırından güneydeki bazı askerî noktalara takviye kuvvetler göndererek bu yaklaşımını dolaylı yoldan ortaya koymuştur. Rusya'nın bu hamleleri ile ilgili açıklama yapan Suriye Millî Ordusu (SMO) Sözcüsü Yusuf Hammud, Rusya'nın Tel Rifat, Münbiç, Ayne el-Arab'ın güney bölgeleri ve Ayn İsa gibi Türkiye sınırından 40 km güneyde bulunan yerlerdeki mevzilerini güçlendirdiğini belirtmiştir.⁴ Türkiye'nin Suriye'deki bütün operasyonlarında dile getirdiği 30 km derinlikli güvenli bölge yaklaşımı Rusya'nın tutumu ile çelişmemektedir. Diplomatik söylemler ve sahadaki dengelerin dışında

⁴ Syrian, Russian Forces Boosted After Turkey Signals Operation, Officials Says, *Reuters*, 7 June 2022.

Rusya'nın bu operasyonu engelleme girişiminde olmaya-
cağının bir diğer göstergesi de
Rusya'nın içinde bulunduğu
konjonktürel durumdur. Ukrayna
müdahalesi dolayısıyla Batılı
ölkeler tarafından geniş
çaplı yaptırımlara maruz ka-
lan Rusya, batıya açılan belki
de tek kapısı Türkiye'yi Suriye
dosyası dolayısıyla karşısına
almak istememektedir. Rus-
ya'nın Batılı ölkeler tarafından
istenmeyen ölkeler ilan edilme-
sinin yansımaları ekonomiden
ulaşıma, teknolojiye spora
kadar birçok alanda kendini
gösterirken Lavrov'un Bel-
grad'a gerçekleştireceği ziyaret
öncesi uçak geçiş izni ile ilgili 6
Haziran'da yaşanan kriz⁵ Rus-
ya'nın yalnızlaştırılma girişim-
lerinin en somut örneklerinden
biri olmuştur. 26-28 Haziran
tarihlerinde gerçekleşen G7
Zirvesi sonrasında Rusya'ya
yönelik ek yaptırımların hayata
geçirilmesi⁶ Rusya'nın giderek
daha da izole bir ölkeler hâline
geleceğini göstermektedir.
Rusya'nın, içinde bulunduğu
zorlu süreçte Ukrayna krizi ile
ilgili dengeli bir siyaset yürü-
ten Türkiye'yi karşısına alma-
yacağı açıkça söylenebilir. Di-
ğer bir ifadeyle, Rusya'nın dış
politikadaki öncelikleri Suriye
konusunda taviz veya tavizler

vereceği bir süreci beraberin-
de getirmiştir.

ABDULLAHİYAN ZİYARETİ SONRASI İRAN'IN DEĞİŞEN STRATEJİSİ

Türkiye'nin muhtemel Tel
Rifat ve Münbiç operasyonla-
rına karşı İran'ın tutumu de-
ğişkenlik göstermiştir. Suriye'nin
kuzeyine operasyon yapılaca-
ğının Türk karar alıcılar tara-
fından ifade edilmesinden he-
men sonra 29 Mayıs'ta İran Dı-
şışleri Bakanlığından bir açıkla-
ma yapılmıştır. Bakanlık Sözcü-
sü Said Hatibzade, Türkiye'nin
böyle bir harekâtı başlatması-
nın Suriye'nin toprak bütünlü-
ğünü ve ulusal egemenliğini
ihlal edeceğini ve Türk askerî
harekâtının Suriye'nin kuzeyin-
deki gerilimi artıracaklarını ileri
sürmüştür. Hatibzade, açık bir
şekilde Türkiye'nin askerî bir
harekâtına İran'ın karşı çıkaca-
ğını belirtmiştir. Bu gelişmenin
ardından İran Dışışleri Bakanı
Hüseyin Emir Abdullahiyan'ın
7 Haziran'da Ankara'ya gerçek-
leştireceği ziyaretin ertelendiği
belirtilmiştir. Bu ziyaretin erte-
lenme sebebi olarak bakan-
ların program saatlerinin bir-
birine uymaması ileri sürölse
de Suriye konusunda yaşanan

Rusya'nın, içinde
bulunduğu zorlu
süreçte Ukrayna
krizi ile ilgili dengeli
bir siyaset yürüten
Türkiye'yi karşısına
almayacağı açıkça
söylenebilir.
Diğer bir ifadeyle,
Rusya'nın dış
politikadaki
öncelikleri Suriye
konusunda taviz
veya tavizler
vereceği bir süreci
beraberinde
getirmiştir.

⁵ NATO Zirvesi Öncesi Türkiye'nin Müzakere Stratejisi ve Suriye Operasyonu Planları, *BBC News Türkçe*, 13 Haziran 2022.

⁶ Sanctions on Russia, Protecting Energy, Food: The G7 Action Plan, *Aljazeera*, 28 June 2022.

gerilimin bu ziyaretin ertelenmesinde etkisi olduğu düşünülebilir. Nitekim ziyaretin ertelendiği tarihten 20 gün sonra Ankara'ya ziyaret gerçekleştiren Abdullahiyan, İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hatibzade'nin daha önce sarf ettiği sözlerin neredeyse tam tersini ifade ederek Türkiye'nin operasyonuna yeşil ışık yakmıştır.

27 Haziran'da Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile ortak basın toplantısında Türkiye'nin Suriye konusunda dile getirdiği güvenlik endişelerine yönelik konuşan Abdullahiyan, "Biz Türkiye'nin bu konudaki güvenlik endişelerini çok iyi bir şekilde anlıyoruz. Aynı zamanda özel bir operasyonu gündeme getirmesini de anlıyoruz. Bu konuda değerli meslektaşım Çavuşoğlu ile de detaylı incelemelerde bulunduk, konuşmalar yaptık. Şuna inanıyoruz ki Türk tarafının, Türk arkadaşlarımızın güvenlik endişeleri bir an önce ve kalıcı şekilde giderilmelidir"⁷ ifadelerini kullanmıştır.

Türkiye'nin Tel Rifat operasyonu YPG'yi hedef alacak olsa da bölgede varlık gösteren İran destekli milisler de bu operasyondan etkilenebilir. Özellikle Tel Rifat ve Halep arasında bulunan Zehra ve Nubul bölgeleri İran destekli milisler tarafından kontrol edilmektedir. İran destekli milislerin Türkiye kontrolündeki güvenli bölgelere yönelik saldırılara katıldığı dikkate alındığında bu milislerin harekât sırasında Türkiye'ye karşı mukavemet göstermeleri ihtimal dâhilindedir. Böyle bir durumda Türkiye, bu iki bölgeyi de içine alacak bir güvenlik koridoru oluşturarak Afrin, İdlib ve Tel Rifat üçgenini tamamen birbirine bağlamayı gündemine alabilir. İran'ın Halep'teki varlığı açısından stratejik

öneme sahip olan Şii beldeler Zehra ve Nubul'un tehlikeye düşmesi İran'ın Halep'teki çıkarlarını tehlikeye atacağı için Tahran yönetimi Ankara'nın sınırlı bir operasyon yapmasına sıcak bakmaya başlamıştır. Ayrıca, Türkiye'nin yapacağı operasyonlar YPG'nin alan hâkimiyetini ve gücünü büyük ölçüde kıracığı için rejim unsurları Suriye'nin kuzeyinde yeniden güç kazanmaya başlayabilir. Bu durumda, rejimle birlikte hareket edecek olan İran destekli milisler YPG'nin güç kaybından yararlanarak yeni kontrol alanları oluşturabilir. Dolayısıyla, Türkiye'nin operasyonu ile İran'ın çıkarları arasında büyük ölçüde ters orantı olsa da Tahran yönetiminin bu tür fırsatları göz ardı etmeyeceği söylenebilir.

Türkiye'nin muhtemel Suriye operasyonuna ABD ve Rusya'nın sıcak bakmaya başlaması, İran'ın söylem değişikliğine giderek diplomatik bir manevra yapmasında etkili olmuştur. Tahran, Türkiye'nin operasyonunu bölgedeki çıkarları açısından tehlikeli bulsa da oluşan yeni koşulları dikkate alarak bu operasyonun kendisi için olumsuz etkilerini minimize etmeye çalışmaktadır. Astana zirvelerinin pasif üyesi görünümünde olan İran, masadaki etkisini iyice kaybetmemek için Rusya'nın da yeşil ışık yaktığı bu askerî harekâta sessiz kalmaya hatta söylem bazında destek vermeye başlamıştır. Ayrıca, İran'ın Suriye'deki varlığı bölgesel ve küresel aktörler tarafından en önemli tehditlerden biri olarak görülmeye başlanmıştır. Uzunca bir süredir Suriye'deki İran unsurlarını hedef alan İsrail ve ABD'den sonra Rusya'nın da İran'ın artan varlığından rahatsız olmaya başlaması Tahran yönetimini Türkiye ile yakınlaşmaya itmiştir. Özellikle Ukrayna krizi sebebiyle bazı bölgelerdeki güçlerini geri

⁷ İran Dışişleri Bakanı Abdullahiyan: Suriye'de Türkiye'nin Güvenlik Endişeleri Kalıcı Şekilde Giderilmeli, *Anadolu Ajansı*, 27 Haziran 2022.

İran Dışişleri Bakanı Abdullahiyan Ankara'da.

çeken Rusya'nın boşluğunu İran'ın doldurmaya başlaması Moskova'nın dikkatinden kaçmamaktadır. Bu durumun uzun vadede bir Rusya-İran çıkar çatışmasına dönüşme ihtimalini göz ardı etmemek gerekir. Dolayısıyla, Türkiye karşıtı politikalarda ısrarcı olmak İran'ın Suriye'deki diyalog kanallarının büyük ölçüde tıkanması ve Tahran karşıtı cephenin daha da genişlemesi anlamına gelmektedir. Suriye'deki makro çıkarları uğruna küçük tavizler vererek bu süreci en az zararla atlatmak isteyen İran, Türkiye'nin muhtemel operasyonu ile ilgili stratejisini bu doğrultuda güncellemiştir.

ŞAM YÖNETİMİ VE SDG'DEN ORTAK TUTUM

Suriye'nin kuzeyine yapılması planlanan askerî harekâtın kamuoyu ile paylaşılmasının ardından Şam yönetiminin Dışişleri Bakanlığı 30 Mayıs'ta bir açıklama yaparak Türkiye'nin güvenli bölge oluşturmak için düzenlediği operasyonların gayrimeşru olduğunu ileri sürmüştür. Türkiye'nin yeni bir operasyonuna karşı rejimin tutumunu gösteren en net ifadeler ise Beşar Esad'dan gelmiştir. 10 Haziran'da yayımlanan bir röportajında Türkiye'nin yeni operasyonu ile ilgili açıklamalar yapan Esad, 2020'de

Türkiye karşıtı politikalarda ısrarcı olmak İran'ın Suriye'deki diyalog kanallarının büyük ölçüde tıkanması ve Tahran karşıtı cephenin daha da genişlemesi anlamına gelmektedir. Suriye'deki makro çıkarları uğruna küçük tavizler vererek bu süreci en az zararla atlatmak isteyen İran, Türkiye'nin muhtemel operasyonu ile ilgili stratejisini bu doğrultuda güncellemiştir.

Bugüne kadar rejim ordusu ile koordinasyon içinde olmaya sıcak bakmayan ve özerk bir idari ve askerî yapı için ısrarcı olan SDG, Türkiye'nin muhtemel operasyon çıkışı sonrasında rejime karşı tavizler vermeye başlamıştır.

Münbiç'te YPG'liler TOW tanksavar kullanıyor.

gerçekleşen Bahar Kalkanı Harekâtı'nı hatırlatarak Türk Ordusu ile karşı karşıya geldiklerini belirtmiş ve yeni bir operasyon karşısında rejimin askerî kapasitesi ölçüsünde benzer bir tutumu sergileyeceklerini ifade etmiştir.⁸ Şam yönetiminin ana gündem maddesi olan Türkiye'nin muhtemel harekâtı konusunda Suriye Parlamentosu 13 Haziran'da toplanarak Türkiye'nin güvenli bölge operasyon planını kınamış ve Türkiye'yi bölgesel barış ve güvenliği bozmakla itham etmiştir.⁹ Rejimin YPG ile ilişkileri dikkate alındığında bu açıklamaların şaşırtıcı olmadığı görülebilir. Nitekim, Türkiye'nin operasyon yapmayı planladığı bölgeler iç savaşın başlangıcından kısa bir süre sonra her-

hangi bir çatışma olmaksızın YPG'ye devredilmiş bölgelerdir. Barış Pınarı Harekâtı sonrasında oluşan yeni dengelerle birlikte rejim daha önce terk ettiği bu bölgelerde yeniden varlık göstermeye başlamıştır. Rejim ve YPG arasında alan hâkimiyeti konusunda bazen çatışmalar yaşansa da özellikle Rusya'nın arabuluculuğu ile bu anlaşmazlıklar büyük ölçüde giderilmiştir. Bununla birlikte, YPG'nin özerklik taleplerini tehlikeli bulan rejim, Türkiye'nin operasyonu sebebiyle YPG'nin güç kaybetmesini fırsata çevirmek isteyebilir. Operasyonun hedefindeki bölgelerde YPG flamlarının indirilerek yerine rejim bayrakları çekilmiştir. Bu bayrak değişimi taktiksel bir hamle olmakla birlikte rejimin

⁸ Assad Explains Why Syria is Sticking with Russia, *RT*, 10 June 2022.

⁹ Suriye parlamentosu'ndan Türkiye'nin Operasyonu Hakkında Açıklama, *Rudaw*, 13 Haziran 2022.

YPG üzerinde psikolojik üstünlük kurmaya başladığı bir süreci de yansıtmaktadır. Türkiye'nin harekât planı sonrasında rejim Suriye'nin kuzeyine askerî takviyeler yapmaya başlamıştır. Bu takviyelerin amacı Türkiye ile doğrudan karşı karşıya gelmekten ziyade sınırlı bir alanda operasyon yapacak olan Türkiye'nin bu sınırın dışına çıkmamasını sağlamak olabilir. Nitekim, rejim güçlerinin bu takviyelerine Rus kuvvetleri de eşlik etmektedir.

SDG sözde komutanı Mazlum Abdi, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyine askerî harekât düzenlemesi durumunda Türk Ordusuna karşı rejim birlikleri ile koordinasyon içinde olacaklarını belirtmiştir. "Önceliğimiz Suriye topraklarını savunmak ve kimse bu durumdan faydalanarak sahada kazanımlar elde etmeyi düşünmemeli" diyen Abdi, YPG'nin güç kaybetmesini fırsat bilerek rejimin avantaj sağlamaya çalışmaması için satır arası bir uyarıda bulunmuştur. Mazlum Abdi'nin en dikkat çeken açıklaması ise Türkiye'nin harekât düzenlemesi durumunda Şam yönetiminden Türk savaş jetlerine karşı hava savunma sistemlerini devreye sokması yönünde yaptığı çağrı olmuştur.¹⁰ Bugüne kadar rejim ordusu ile koordinasyon içinde olmaya sıcak bakmayan ve özerk bir idari ve askerî yapı için ısrarcı olan SDG, Türkiye'nin muhtemel operasyon çıkışı sonrasında rejime karşı tavizler vermeye başlamıştır. Şam yönetiminden yapılan açıklamalar SDG'nin bu iş birliği teklifini olumlu nitelikte olsa da harekât ile birlikte sahada oluşacak yeni dinamikler iki taraf arasında uzun vadeli bir çatışmayı da körükleyebilir.

SONUÇ

Suriye'nin kuzeyinde 30 km derinliğinde güvenli bir koridor oluşturmak isteyen Türkiye, iç savaşın başlangıcından itibaren en uygun konjonktürü yakalamıştır. Türkiye'nin askerî harekât başlatma noktasında ortaya koyduğu kararlılık sahadaki muhatapları tarafından başlangıçta olumsuz karşılanırsa da ilerleyen süreçte kabul görmeye başlamıştır. Operasyon alanı olarak Tel Rıfat ve Münbiç'i belirleyen Türkiye, bu bölgelerde fiili olarak kontrolü elinde tutan Rusya ile yakın temas kurarak Ankara'nın başlatacağı operasyona karşı Kremlin'in olumlu sinyaller vermesini sağlamıştır. ABD'nin Tel Rıfat ve Münbiç'te herhangi bir askerî kontrolünün bulunmaması Türkiye'nin yapacağı askerî harekâtlarla ilgili Washington'a fazla bir seçenek bırakmamıştır. NATO'nun genişleme sürecinde Türkiye'nin yapıcı bir tutum sergilemesi de Beyaz Saray'ın söz konusu operasyon karşısında söylemlerini yumuşatmasını beraberinde getirmiştir. Sahadaki milisleri üzerinden Türkiye'nin operasyonuna gölge düşürebilecek aksiyonlara girişmesi muhtemel İran ise başlangıçtaki olumsuz tutumundan vazgeçerek Türkiye'nin muhtemel operasyonuna yeşil ışık yakmıştır. Sonuç olarak Türkiye, bölgesel ve uluslararası bağlamda kendisine zorluk çıkarabilecek bütün aktörlerle ortak bir yol bulma noktasında önemli sonuçlar elde etmiştir. Diplomatik yolları etkin şekilde kullanarak harekât öncesi önemli bir avantaj elde eden Ankara, askerî hazırlıklarını tamamladıktan sonra güçlü bir engelle karşılaşmadan operasyonu icra edebilecek duruma gelmiştir.

¹⁰ Syria Army Should Use Air Defences Against Turkish Invasion, U.S.-Backed Force Says, *Reuters*, 5 June 2022.

Hamza Haşıl

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Tarih (anadal) ve Sosyoloji (yandal) bölümlerinden 2015 yılında mezun olmuştur. Kuveyt Hükûmet Bursu'nu kazanarak gittiği Kuveyt Üniversitesi Filoloji Merkezinde 2015-2016 yılları arasında Arapça eğitimi almıştır. ODTÜ Orta Doğu Araştırmaları Bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamlayarak yine aynı üniversitede doktora eğitimine devam etmektedir. Ortadoğu'da devlet inşası ve Doğu Afrika-Kızıldeniz jeopolitiği üzerine araştırmalar yapan Haşıl, 2011 ayaklanmaları sonrası Suriye iç savaşı ile yakından ilgilenmektedir. Haziran 2018'den itibaren ORSAM Levant Çalışmaları Koordinatörlüğünde araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Haşıl, Türkiye'de ulusal televizyon kanallarında yorumcu olarak yer almaktadır. İleri düzeyde İngilizce, orta düzeyde Arapça ve başlangıç düzeyinde Farsça ve Fransızca bilmektedir.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2022

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)